

Investigation of Cultural Categories in the Arabic Translation of Jalal Al-e-Ahmad's Short Story, *Jashn-e Farkhondeh*, Based on Newmark's Theory

Zahra Hadavi Khalilabad ¹ | Ali Bashiri ^{2*}

1. Ph.D. Candidate in Arabic language, Faculty of Literature and Foreign language, University of Kashan, Isfahan, Iran. Email: zhadvi197@gmail.com
2. Corresponding Author, Assistant Professor in Arabic Language, Faculty of Literature and Foreign language, University of Kashan, Isfahan, Iran. Email: A.Bashiri@kashanu.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received: 04 January 2024
Received in revised form:
08 April 2024
Accepted: 17 April 2024

Keywords:
Translation criticism
Short story
Jashn-e Farkhondeh
Jalal Al-e-Ahmad
Newmark's theory.

ABSTRACT

Translating texts that include specific vocabulary, common expressions, and cultural or social issues from the source language presents numerous challenges. Consequently, these translations require the translator to engage deeply with similar texts and possess a comprehensive understanding of them. The translation of Jalal Al-e Ahmad's stories is not exempt from this challenge. This study will employ a descriptive-analytical approach to critique the Arabic translation of *Jashneh Farkhondeh*, one of the short stories in the collection "Five Stories" by Jalal Al-e Ahmad, using Newmark's Theory as a framework. The findings of this research are based on an analysis of comparable samples from Abd al-Wahhab Mahmud Allüb's translation, evaluated in the context of Newmark's Theory. The translator has employed suitable equivalents in translating various words, expressions, and cultural references. However, there are instances where he could have translated certain terms that lack direct one-to-one equivalents, such as slang and onomatopoeias, more effectively. Metaphors have been translated literally, in accordance with Newmark's recommendations for addressing this literary device. Newmark also advises explicating omitted verbs and other words to enhance clarity. Ellipsis is one of Jalal Aleh-Ahmad's signature techniques, and the translator has successfully preserved this feature in his translation; therefore, there is no indication that these ellipses have been explicated in his work.

Cite this article: Hadavi Khalilabad, Z., Bashiri, A. (2025). Investigation of Cultural Categories in the Arabic Translation of Jalal Al-e-Ahmad's Short Story, *Jashn-e Farkhondeh*, Based on Newmark's Theory. *Research in Comparative Literature*, 15 (1), 129-147.

© The Author(s).

DOI: 10.22126/jccl.2024.9941.2560

Publisher: Razi University

Extended Abstract

Introduction:

This study is dedicated to critiquing and analyzing the story from the book by Jalal Al-e-Ahmad. Jalal Al-e-Ahmad is a contemporary writer whose work primarily focuses on the life and culture of common people. Consequently, the language and expressions of everyday individuals, along with their cultural beliefs and the economic and political conditions of his time, are vividly reflected in his stories. This article examines the Arabic translation of this story through the lens of Newmark's theory.

Based on the existing literature, very few studies have been conducted on the critique of the Arabic translation of Jalal Al-e Ahmad's stories, particularly in relation to critical theories. While numerous studies have examined the cultural aspects and the methodologies necessary for translating these works according to Newmark's frameworks, there is a notable absence of literature addressing the critique and analysis of the cultural elements in the Arabic translation of the story *Jashneh Farkhondeh* through the lens of Newmark's theory.

First, it is important to note that translating Jalal Aleh-Ahmad's works presents challenges due to the unique characteristics of his prose. Consequently, translating his writings necessitates extensive reading and a profound understanding of the culture and language of the era in which the author lived. When a translation is evaluated through a critical theory, various aspects of that translation—such as omissions, errors, strengths, and weaknesses—are brought to light. Newmark's theory serves as a valuable framework for analyzing and critiquing cultural texts.

Jalal Aleh-Ahmad's stories can be regarded as cultural texts. Newmark defines culture as the way of life of a specific social group, utilizing a particular language as a tool. He argues that translating short stories is generally easier than translating poems, as the latter often contains literary devices such as metaphors and other figurative language.

He presents eighteen techniques for translating cultural texts, which include cultural equivalent, functional equivalent, descriptive equivalent, synonymy, calque (loan translation), shifts/transposition, modulation, recognized translation, translation label, compensation, componential analysis, reduction and expansion, paraphrase, couplets, notes, literal translation, and deletion.

Newmark asserts that colloquial words pose significant challenges in translation and recommends consulting the original writer or individuals familiar with those terms. If such individuals are not available, he suggests utilizing a bilingual or multilingual dictionary to obtain adequate information. According to Newmark, cultural words can be classified into five categories: ecology, material culture, social culture, organizations and customs, and gestures and habits. This research will analyze the translation of *Jashneh Farkhondeh* by Jalal Aleh-Ahmad, as translated by Mohamad Allüb. It will categorize samples from this translation into the aforementioned cultural word categories and critique them based on the techniques introduced by Newmark. The findings of this study will be presented through charts and figures. Among the cultural lexicon, the category of ecology encompasses elements of nature, including flora, fauna, mountains, and more. Material culture comprises food, clothing, housing, and

urban environments. The concepts of work and leisure, along with organizations, customs, and various activities and movements, also reside within the social, artistic, political, institutional, and religious dimensions of this theory. Additionally, gestures and movements during speech, such as head movements, are integral to these concepts.

In the translation of cultural terms related to ecology, Mohamad Allüb incorrectly translated the term for a pigeon's foot, which is feathery, as "Halghe." However, he accurately translated the song of the pigeon as "Hadil." In the realm of material culture, which encompasses food, clothing, housing, and urban environments, he employed several inaccurate equivalents. A variety of techniques is recommended for translating this section. Nonetheless, his correct translations of "Yaqe" and "Charqad" should also be recognized.

In the section discussing institutions, customs, activities, and similar topics, no references to political, institutional, or artistic elements were identified. The translation in the religious section is notably successful, likely due to the translator's familiarity with the religion, which arises from shared religious practices between the writer and the translator. The translation choices in this section were informed by the use of couplets and culturally equivalent techniques. Similarly, the translational choices in the gestures and movements section also appear to be accurate and appropriate.

In total, the story *Jashneh Farkhondeh* contains 32 cultural terms. Among Newmark's translation techniques, there are 15 instances of cultural equivalents, 4 instances of functional equivalents, and only 1 instance each of couplet and compensation. It is also noteworthy that there are 11 instances of incorrect equivalents in this translated text.

We can conclude that the use of colloquial language and expressions, along with references to the social, political, and cultural context of his time, makes translating Jalal Al-e Ahmad's works particularly challenging for translators. Among the techniques outlined in Newmark's theory, the cultural equivalent is the most frequently employed in Mohamad Allüb's translation. Additionally, among the categories of cultural words, material culture is the most prominent in this translation. The translator could have enhanced the translation by utilizing the couplet technique to identify more suitable equivalents. Furthermore, including a brief introduction or endnote for each story, along with its cultural and social context, could help mitigate many of the issues present in such translations.

بررسی مقولات فرهنگی در ترجمه عربی داستان کوتاه جشن فرخنده جلال آل احمد براساس نظریه نیومارک

زهرا هادوی خلیل آباد^۱ | علی بشیری^۲*

۱. دانشجوی دکتری، گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات و زبان خارجی، دانشگاه کاشان، اصفهان، ایران. رایانامه:

zhadvi197@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، استادیار، گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی، دانشگاه کاشان، اصفهان، ایران. رایانامه:

A.Bashiri@kashanu.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

ترجمه متونی که واژه‌ها، اصطلاحات عامیانه و مسائل فرهنگی، اجتماعی و... زبان مبدا را در خود جای داده است، نیازمند مطالعه فراوان و آگاهی مترجم است؛ زیرا ترجمه این متون با چالش‌هایی همراه است. با نقد ترجمه‌ها می‌توان برخی مشکلات ترجمه این متون را برطرف نمود. نظریه‌ای که در این جستار برای نقد مقولات فرهنگی در ترجمه به کار گرفته شده، نظریه نیومارک است. در این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی به نقد ترجمه عربی داستان کوتاه جشن فرخنده از مجموعه پنج داستان نوشته جلال آل احمد براساس نظریه نیومارک پرداخته شده است. در این ترجمه از هجده راهکار پیشنهادی نیومارک در ترجمه عناصر فرهنگی، معادل فرهنگی از بسامد بالایی برخوردار است و از مقولات فرهنگی معرفی شده در نظریه مذکور، فرهنگ مادی، بیش‌ترین نمونه را در ترجمه یاد شده دارد. نکته قابل ذکر این است که مترجم در ترجمه بعضی عناصر فرهنگی، گاهی به نوشتن معادل‌های اشتباه روی آورده است که در پژوهش پیش رو با توجه به نظریه نیومارک برای ترجمه بعضی از این عناصر، ترجمه‌هایی پیشنهاد شده است. نتایج با کمک جدول و نمودار نمایش داده شده است.

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۱۴

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۱/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۲۹

واژه‌های کلیدی:

داستان کوتاه،

جلال آل احمد،

نظریه نیومارک،

مقولات فرهنگی،

جشن فرخنده.

استناد: هادوی خلیل آباد، زهرا؛ بشیری، علی (۱۴۰۴). بررسی مقولات فرهنگی در ترجمه عربی داستان کوتاه جشن فرخنده جلال آل احمد

براساس نظریه نیومارک. *کاووش نامه ادبیات تطبیقی*، ۱۵ (۱)، ۱۲۹-۱۴۷.

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه رازی

DOI: 10.22126/jcel.2024.9941.2560

۱. پیشگفتار

۱-۱. تعریف موضوع

داستان کوتاه از سال‌های اولیه ۱۳۰۰ شمسی در ایران به طور جدی آغاز شد «نخستین داستان‌های کوتاه چند سال قبل از اولین رمان‌های اجتماعی منتشر می‌شوند. اصولاً سال‌های آغازین ۱۳۰۰ شمسی، سال‌های تعیین‌کننده‌ای در پروتجلیات گوناگون ادبیات معاصر ایران است» (میرعابدینی، ۱۳۷۷: ۷۸). جلال آل‌احمد را می‌توان از نویسندگان دوره سوم نثر معاصر دانست که ویژگی‌های فرهنگی در آثارش برجسته است. پتر نیومارک^۱ درباره ترجمه داستان کوتاه و ویژگی‌های آن می‌نویسد: «از دیدگاه مترجم از میان انواع ادبی، داستان کوتاه دومین نوعی است که ترجمه آن بسیار دشوار است، اما مترجم در این زمینه از قید و بندها و محدودیت‌های بارزی که در شعر وجود دارد - وزن و قافیه‌ها - رها است و تأثیرها و جلوه‌های آوایی اهمیت کم‌تری دارند» (نیومارک، ۱۳۷۲: ۲۱۹). ترجمه داستان‌های جلال آل‌احمد، نیازمند آشنایی مترجم با فرهنگ، واژه‌ها، تعبیر عامیانه مردم ایران و آگاهی وی از موضوعات اجتماعی، سیاسی و... به ویژه دردوران نویسنده است «آخرین خصلتی از آل‌احمد که در نشر او نیز انعکاس یافته است رویکرد و توجه او به اجتماع، مردم، لایه‌های مختلف اجتماع و سنت‌ها است. در راستای همین رویکرد، آل‌احمد استفاده نسبتاً گسترده‌ای از اصطلاحات و تکه کلام‌های لایه‌های مختلف اجتماع می‌کند. و در نشر او می‌توان اصطلاحات رایج و متداول عموم مردم را به وفور دید» (شیخ‌رضایی، ۱۳۸۱: ۲۰۳). نیومارک در تعریف فرهنگ می‌نویسد: «من فرهنگ را به شیوه زندگی و مظاهر آن که خاص یک گروه اجتماعی است و از یک زبان خاص به عنوان ابزار بیان استفاده می‌کند تعریف می‌کنم» (نیومارک، ۱۳۹۰: ۱۲۰).

۱-۲. ضرورت، اهمیت و هدف

مقولات فرهنگی، یکی از چالش‌های ترجمه داستان‌های آل‌احمد است که ترجمه بعضی از این واژه‌ها و اصطلاحات باعث ایجاد تنگناهایی برای مترجم می‌شود. در این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی و جای‌گذاری نمونه‌های قابل تطبیق ترجمه عربی عبدالوهاب محمود علوب در داستان کوتاه «جشن فرخنده» از مجموعه «پنج داستان» نوشته جلال آل‌احمد با نظریه نیومارک به معرفی راهکارهای پیشنهادی در ترجمه مقولات فرهنگی و بررسی آن‌ها طبق نظریه مذکور در این ترجمه می‌پردازد. نتایج در این پژوهش با کمک نمودار و جدول نمایش داده شده است.

۳-۱. پرسش‌های پژوهش

- در تطبیق با الگوی نیومارک، مترجم چه راهکارهایی را برای ترجمه عناصر فرهنگی به کار برده است؟

- بر اساس نظریه نیومارک، کدام یک از مقولات فرهنگی در این ترجمه از بسامد بالایی برخوردار است؟

فرضیه‌های پژوهش نیز به شرح ذیل است:

- در ترجمه عبدالوهاب محمود علوب از داستان کوتاه جشن فرخنده نوشته جلال آل احمد از راهکارهای نیومارک در ترجمه عناصر فرهنگی، معادل فرهنگی بیشترین کاربرد را داشته است؟
- از مقولات فرهنگی که نیومارک در نظریه خود معرفی کرده، فرهنگ مادی (مواد غذایی، پوشاک، مسکن و شهرها) در این ترجمه از بسامد بالایی برخوردار است؟

۴-۱. پیشینه پژوهش

بر اساس بررسی‌های انجام گرفته پیشینه پژوهش به این شرح است: رسولی، حجت و علیرضا رسول‌پور (۱۳۹۰) مقاله‌ای با عنوان «بررسی و نقد ترجمه عربی داستان‌های کوتاه جلال آل احمد (نمونه موردی پستیچی و گل‌دان چینی)» که منتقدان در این پژوهش بیان نموده‌اند که گفتمان زبان مبدأ در ترجمه مشاهده نمی‌شود و مترجم به ترجمه تحت‌اللفظی روی آورده است. نویسندگان معتقدند این ترجمه به طور کلی ترجمه‌ای موفق است.

روشنفکر، کبری و همکاران (۱۳۹۲) مقاله‌ای با عنوان «چالش‌های ترجمه‌پذیری عناصر فرهنگی در رمان اللص و الکلاب نجیب محفوظ؛ مقایسه دو ترجمه با تکیه بر چارچوب نظری نیومارک» که نویسندگان در این پژوهش با تطبیق نمونه‌های ترجمه مذکور با نظریه نیومارک به این نتیجه دست یافته‌اند که روش تلفیقی برای ترجمه عناصر فرهنگی این داستان بهتر است و ترجمه آقای رازانی را ترجمه برتر دانسته‌اند.

رحیمی خویگانی، محمد (۱۳۹۶) مقاله‌ای با عنوان «ترجمه عربی مقوله‌های فرهنگی داستان فارسی شکر است از محمد علی جمال‌زاده بر اساس نظریه نیومارک» که نویسنده در این بررسی چگونگی انتقال عناصر فرهنگی داستان مذکور را در ترجمه بیان نموده است و به این نتیجه رسیده که مترجم، ترجمه‌ای مخاطب محور ارائه داده و در ترجمه آداب و رسوم و مفاهیم خاص عملکرد مناسبی نداشته است.

حیدری، زهره و همکاران (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان «برابر نهادهای عنصر فرهنگی پوشاک در قرآن کریم طبق نظریه نیومارک (مطالعه موردی پنج ترجمه فارسی قرآن کریم: آیتی پور، فولادوند، مجتبی و مکارم شیرازی)» به بررسی روش‌های ترجمه عنصر پوشاک در ترجمه مترجمان یاد شده از آیات قرآن بر اساس نظریه نیومارک پرداخته‌اند که برآیند این پژوهش بر آن است که مترجمان طریق تحت‌اللفظی را پیش گرفته‌اند و برای ترجمه عناصر فرهنگی، شیوه انتقال، معادل فرهنگی و هم‌معنایی را برگزیده‌اند.

عزیزخانی، فاطمه (۱۳۹۷) در پایان‌نامه‌ای با عنوان «بررسی چالش‌های ترجمه عناصر فرهنگی در ترجمه رمان زقاق المدق اثر نجیب محفوظ بر اساس نظریه نیومارک» به بررسی عناصر فرهنگی نیومارک در ترجمه یاد شده می‌پردازد و معتقد است که در این ترجمه، عناصر فرهنگی ترجمه نادرست است و نوعی کاستی در این انتقال مشاهده می‌شود. در نهایت، پژوهشگر روش تلفیقی را موفق‌ترین روش در ترجمه رمان مذکور دانسته است.

ربیعی، مرضیه و همکاران (۱۳۹۸) مقاله «معادل‌یابی مقوله‌های فولکلور ایرانی: بررسی موردی ترجمه عربی نون و القلم جلال آل‌احمد» که در این پژوهش عناصر فرهنگی به دو بخش مادی و معنوی تقسیم شده است و فرایندهای ترجمه‌ای هریکس به طور جداگانه بررسی و مشخص شده است.

رحیمی خویگانی، محمد (۱۳۹۸) مقاله «بررسی ترجمه کهن خطبه شقشقیه - تصحیح عزیزالله جوینی - از منظر الگوی نقد ترجمه نیومارک (۱۹۸۸)» که با بررسی‌های انجام شده در این پژوهش مشخص شده، با وجود تحت‌اللفظی بودن این ترجمه، مترجم به انتقال ساختارهای دستوری زبان مبدأ پرداخته و تغییراتی در ترجمه وی مشاهده می‌شود.

قربانی مادوانی، زهره (۱۳۹۸) مقاله «بررسی ترجمه ماجده عنانی از «نون و القلم» جلال آل‌احمد بر اساس نظریه تعادل اصطلاحی بیکر» که نتیجه پژوهش تحت‌اللفظی بودن ترجمه اصطلاحات و تغییر صورت متن اصلی را در ترجمه مشخص نموده است.

اسماعیلی، سجاد و علی اصغر شهبازی (۱۴۰۱) مقاله‌ای با عنوان «بررسی ترجمه عربی عناصر فرهنگی داستان مدیر مدرسه با تکیه بر نظریه نیومارک» که نویسندگان در این پژوهش با توجه به چالش‌های ترجمه آثار جلال آل‌احمد و تطبیق ترجمه داستان مدیر مدرسه با نظریه نیومارک، این نکته را بیان داشته‌اند که مترجم بیش‌تر از معادل کارکردی و شرح مفهوم عناصر فرهنگی برای نزدیک‌تر شدن اثر به زبان مقصد استفاده کرده است.

با توجه به پیشینه‌های یافت شده، به نقد ترجمه‌های عربی داستان‌های جلال آل‌احمد به‌ویژه با نظریه‌های نقدی ترجمه کم‌تر پرداخته شده است. طبق بررسی‌های انجام گرفته، پژوهش‌های فراوانی بر اساس ترجمه مقولات فرهنگی و راهکارهای ترجمه این عناصر، مطابق با الگوی نیومارک نوشته شده؛ اما نقد و بررسی مقوله‌های فرهنگی در ترجمه عربی داستان جشن فرخنده بر اساس نظریه نیومارک پیشینه‌ای ندارد.

۵-۱. روش پژوهش و چارچوب نظری

جلال آل‌احمد در یکی از محله‌های قدیمی تهران به دنیا آمد. «نزول اجلالم به باغ وحش این عالم در سال ۱۳۰۲. بی‌اغراق، سرهفت تا دخترآمده‌ام که البته هیچ کدامشان کور نبودند. اما جز چهارتاشان زنده نمانده‌اند. دوتاشان در همان کودکی سر هفت‌خان آبله‌مرغان و اسهال مردند و یکی دیگر در سی و پنج سالگی به سرطان رفت. کودکیم که در نوعی رفاه اشرافی روحانیت گذشت» (آل‌احمد، ۱۳۴۳: ۴۷). از آثار جلال آل‌احمد مجموعه پنج داستان است که یکی از داستان‌های این مجموعه، «جشن فرخنده» نام دارد. این داستان به جشن هفده دی (۱۳۱۴ش) در دوران رضاشاه پهلوی اشاره دارد. پدر راوی داستان که روحانی سرشناسی در محله است، از طریق دعوت‌نامه‌ای به همراه همسرش به این جشن دعوت می‌شود. او برای گریز از این مشکل به مشورت با افرادی از جمله برادرش، رئیس کمیسی برای دریافت جواز سفر و یکی از صاحب‌منصبان که با دخترش به منزل‌شان آمده بود می‌پردازد. سرانجام صبح روز بعد، وقتی راوی داستان در اطاق پدرش را قفل می‌بیند به این نتیجه می‌رسد که او برای نرفتن به جشن، سفر رفته است. جلال آل‌احمد در این داستان علاوه بر موضوعات فرهنگی و اجتماعی موضوعات سیاسی، اقتصادی و... آن دوران را هم بیان می‌کند. این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی به نقد ترجمه عربی داستان مذکور براساس نظریه نیومارک پرداخته است که با مطالعه و کاربرد منابع کتابخانه‌ای به استخراج نمونه‌های قابل تطبیق داستان با نظریه پرداخته است و نتایج را با کمک جدول و نمودار نمایش می‌دهد.

۲. پردازش تحلیلی موضوع فرایندهای ترجمه

نیومارک، فرایندهایی را در ترجمه معرفی کرده است که بیش‌ترین کاربرد را در ترجمه مقولات فرهنگی دارند و این فرایندها را بسته به عوامل بافتی می‌داند که این عوامل عبارتند از «هدف متن،

انگیزه، رده فرهنگی، تخصصی و زبان خوانندگان، اهمیت مدلول مورد اشاره در زبان مبدأ، زمینه، تازگی واژه یا مدلول مورد اشاره و آینده مدلول مورد اشاره» (نیومارک، ۱۳۹۰: ۱۳۴).
که در این بخش به این فرایندها اشاره شده است.

۱-۲. انتقال^۱

انتقال را وام‌گیری یا قرض‌گیری از زبان مبدأ نیز گویند. وقتی واژه‌ای مستقیم از زبان مبدأ بدون هیچ تغییری وارد زبان مقصد شود انتقال گویند.

۲-۲. بومی کردن^۲

در این فرایند نیز واژه‌های زبان مبدأ به زبان مقصد انتقال می‌یابد؛ با این تفاوت که واژه‌های انتقال یافته، شکل و تلفظ واژه‌های زبان مقصد را به خود می‌گیرد.

۳-۲. معادل فرهنگی^۳

نیومارک، ترجمه واژگان فرهنگی را ترجمه تقریبی می‌داند «زمانی که یک واژه فرهنگی از زبان مبدأ به واژه‌ای فرهنگی از زبان مقصد ترجمه می‌شود، در واقع یک ترجمه تقریبی است» (نیومارک، ۱۳۹۰: ۱۰۵).

۴-۲. معادل کارکردی^۴

نیومارک این فرآیند را که برای ترجمه واژه‌های فرهنگی به کار می‌رود، مستلزم به کار بردن یک واژه، مستقل از فرهنگ می‌داند که گاهی باید با یک واژه جدید خاص همراه شود. این فرآیند، واژه زبان مبدأ را خنثی یا عام می‌سازد و گاهی هم نکته یا جزئیاتی بدان اضافه می‌کند. وی این فرآیند را صحیح‌ترین روش ترجمه می‌داند که به معنی زدودن مفهوم فرهنگی از واژه‌ای است که صبغه فرهنگی دارد و استفاده از این فرایند را زمانی می‌داند که واژه‌ای تخصصی از زبان مبدأ هیچ معادلی در زبان مقصد نداشته باشد (نیومارک، ۱۳۹۰: ۱۰۶).

۵-۲. معادل توصیفی^۵

1. Transference
2. Naturalization
3. Cultural Equivalent
4. Functional Equivalent
5. Descriptive Equivalent

نیومارک معتقد است که توصیف و کارکرد دو عنصر اساسی در ترجمه هستند؛ اما وی توصیف یک واژه را بر کارکرد آن واژه ترجیح می‌دهد.

۲-۶. ترادف^۱

نزدیک‌ترین معادل در زبان مقصد برای واژه‌ای در زبان مبدأ ترادف است که استفاده از این فرایند زمانی است که معادل دقیقی برای واژه‌ای فرهنگی یافت نمی‌شود.

۲-۷. گرده برداری (ترجمه قرضی)^۲

در این نوع ترجمه، کلمات زبان مبدأ بدون توجه به جایگاه و معنی آن‌ها در جمله، ترجمه لفظ به لفظ می‌شوند که با این روش، دستور زبان مبدأ به زبان مقصد انتقال می‌یابد.

۲-۸. تغییرات یا جایگزینی‌ها^۳

در این روش، دستور زبان مبدأ برای رساندن مفهوم در متن مقصد زبان دچار تغییراتی می‌شود. «جابه جایی تغییری است که در مقوله صرفی یا نحوی صورت می‌گیرد. به تعبیر کتفورد، جابه جایی شامل «تغییرات» لایه‌های گوناگون دستوری می‌شود» (مکاریک، ۱۳۸۵: ۹۱).

۲-۹. دگرگون‌سازی (وارونه‌ش)^۴

از جمله موارد دگرگون‌سازی می‌توان به بیان معلوم به جای مجهول، بیان عبارت دو بار منفی به عبارت مثبت و برعکس، یک جزء به جای یک کل، یک کل به جای جزء، بیان نتیجه به جای وسیله، بیان مکان به جای زمان، بیان زمان به جای مکان و غیره نام برد. وینی و داربلنت واژه «دگرگون‌سازی» را برای اشاره به «نوعی دگرگشت» از طریق تغییر در نقطه نظر، دیدگاه و غالباً تغییر در مقوله ذهنی ابداع کرده‌اند» (نیومارک، ۱۳۹۰: ۱۱۲).

۲-۱۰. ترجمه مورد قبول^۵

گاهی در متن اصلی واژه‌هایی مشاهده می‌شود که ممکن است با فرهنگ و ایدئولوژی زبان مقصد متفاوت باشد. مترجم برای ترجمه این نوع واژه‌ها ابتدا به ترجمه این واژه‌ها می‌پردازد سپس در پاورقی

1. Synonymy
2. Translation Through
3. Shift or Transpositions
4. Modulation
5. Recognized Translation

موافقت یا مخالفت خود را با این واژه بیان می‌کند. «معمولاً باید برای هر واژه سازمانی از ترجمه رسمی یا ترجمه‌ای که مقبولیت عامه دارد، استفاده کرد اگر مناسب باشد، می‌توان آن را شرح داد و در شرح آن می‌توانید به طور غیرمستقیم عدم توافق خود را با ترجمه رسمی که از آن صورت گرفته است نشان دهید» (همان: ۱۱۴).

۱۱-۲. ترجمه موقت^۱

در این فرایند برای یک واژه سازمانی ترجمه تحت‌اللفظی در گیومه نوشته می‌شود سپس در وقت مناسب، معادل مناسبی برای آن یافت می‌شود.

۱۲-۲. جبران^۲

در واقع «این فرایند هنگامی صورت می‌گیرد که نارسایی معنایی یا نقص در جلوه‌های آوایی و استعاره‌ها و تأثیر کاربردی بخشی از جمله در قسمتی دیگر از همان جمله یا در جمله مجاور آن جبران گردد» (نیومارک، ۱۳۹۰: ۱۱۵).

۱۳-۲. تحلیل محتوا^۳

این روش، تفکیک یک واحد واژگانی به اجزای معنایی آن است که به دو یا چند جزء قابل تفکیک می‌شود.

۱۴-۲. کاهش و بسط^۴

کاهش و بسط فرایندی است که در هر ترجمه‌ای مشاهده می‌شود که در آن مترجم بنابر دستور زبان متن مقصد واژه یا عبارتی را به ترجمه می‌افزاید یا می‌کاهد.

۱۵-۲. دیگرنوشت^۵

«این فرایند، عبارت است از شرح و بسط یا توضیح بخشی از متن. این فرایند در متون بی‌نام در صورتی که ضعیف و نارسا نوشته شده باشند، یا معنای تلویحی داشته باشند و نکات مهمی حذف شده باشد مورد استفاده قرار می‌گیرد» (نیومارک، ۱۳۹۰: ۱۱۶).

1. Translation Label

2. Compensation

3. Componential Analysis

4. Reduction and Expansion

5. Paraphrase

۱۶-۲. فرایندهای دیگر

نیومارک فرایند معادل‌گذاری و تطبیق را از وینی و داربلنه در این گروه جای داده است و معتقد است که فرایندهای کاربردی مفیدی نیستند (همانجا).

۱۷-۲. فرایندهای تلفیقی^۱

وقتی دو یا چند فرایند در ترجمه واژه‌ای کاربرد داشته باشد به آن فرایند تلفیقی گویند.

۱۸-۲. یادداشت‌ها، اضافات، توضیحات^۲

نیومارک در این باره می‌نویسد: «اطلاعات افزوده‌ای که مترجم به ترجمه‌اش اضافه کند معمولاً توضیحات فرهنگی (که تفاوت میان فرهنگ زبان مبدأ و مقصد را مشخص می‌کنند) یا فنی (مربوط به موضوع)، یا زبانی (استفاده خودسرانه از واژه‌ها برای توضیح مطلب) است و به مقتضیات خوانندگان ترجمه که با خوانندگان متن اصلی متفاوت هستند، بستگی دارد» (نیومارک، ۱۳۹۰: ۱۱۷).

۳. مقولات فرهنگی

آثار جلال آل‌احمد به دلیل رویکرد عامیانه وی در نویسندگی، مقولات فرهنگی فراوانی دارد. نیومارک واژه‌های عامیانه را واژه‌های نیافتنی تلقی می‌کند. وی هجده نوع واژه نیافتنی را در متن مبدأ نام برده که برای ترجمه این نوع واژه‌ها می‌نویسد «مترجم در تحقیقاتش برای یافتن واژه‌های نیافتنی گهگاهی سعی می‌کند که با نویسنده متن اصلی مشورت کند، و اگر موفق به برقراری ارتباط نشود با متخصصین فنی یا آگاهان و دانش‌آموختگان زبان مبدأ در آن حوزه – که حتی با هم اختلاف نظر داشته باشند – مشورت می‌کند» (نیومارک، ۱۳۹۰: ۲۳۰) و در ادامه استفاده از واژه‌نامه‌ها را توصیه می‌کند «ابتدا باید به واژه‌نامه‌های تخصصی و عمومی و دوزبانه مراجعه شود؛ چه جواب اصلی را به دست بدهند چه ندهند، سپس باید چند بار این جواب‌ها را به دقت در واژه‌نامه‌های تک‌زبانه مبدأ و مقصد بازبینی کرد تا معادل کاربردی آن مشخص گردد» (همانجا). از دیدگاه نیومارک مقولات فرهنگی به پنج دسته: بوم‌شناسی، فرهنگ مادی (مصنوعات)، فرهنگ اجتماعی کار و فراغت، نهادها و آداب و رسوم، فعالیت‌ها، جریانات، مفاهیم و اشارات و حرکات حین سخن گفتن و عادات تقسیم می‌شود که در این بخش با نمونه‌هایی از نثر آل‌احمد به آن‌ها اشاره شده است.

1. Couplet

2. Notes, Additions, Glosses

۱-۳. بوم‌شناسی^۱

در این مقوله طبیعت یک سرزمین مانند گیاهان، جانوران، دشت‌ها و کوه‌ها جای می‌گیرد. یکی از کفترها دور قوزک پاهایش هم پر داشت. چرخ و یک میزان. و آنقدر قشنگ راه می‌رفت و بقوبقو می‌کرد که نگو (آل‌احمد، ۱۳۷۱: ۲۶).

ترجمه: «کانت لإحدى الحمامات حلقة تحيط بكاحلها، کانت جميلة في طريقة مشيها وفي هديلها» (علوب، ۱۹۹۳: ۱۰۹).

مترجم در ترجمه جمله اول به جای پر دور قوزک پای کبوتر به حلقه دور قوزک اشاره کرده است که این ترجمه عربی اشتباه است. وی عبارت (چرخ و یک میزان) که از ویژگی‌های کبوتران به معنی (چرخ زننده و اندازه) است را در ترجمه حذف کرده است. مترجم با بررسی بیش‌تر در فرهنگ‌های زبان فارسی می‌توانست معنی این واژه که از واژه‌های عامیانه محسوب می‌شود، بررسی کند و روش تلفیقی را در ترجمه به کار برد.

در ادامه جمله، واژه بقوبقو اسم صوت یا نام آوا «لفظی است مرکب که معمولاً از صداهای طبیعی گرفته می‌شود و بیانگر صداهایی از قبیل صوت خاص انسان یا حیوان، صوت خواندن و راندن جانوران و صوت به هم خوردن چیزی به چیزی است» (انوری و احمدی‌گیوی، ۱۳۹۰، ج ۱: ۷۷). در داستان‌های آل‌احمد نمونه‌های بسیاری از نام آواها مشاهده می‌شود که نیومارک این واژه‌ها را ابهام‌آمیزترین نوع واژه‌های نیافتنی می‌داند که معتقد است نیاز به تحقیق بیش‌تری از سوی مترجم دارند و در این باره می‌نویسد: «ابهام‌آمیزترین نوع واژه‌های نیافتنی اغلب کلمه‌های عامیانه تک سیلابی هستند که ممکن است کوتاه‌نوشته، کنایی یا نام آوا باشند» (نیومارک، ۱۳۹۰: ۲۳۲) که در این نمونه، مترجم در ترجمه صدای کبوتر به واژه هدیل به معنی آواز کبوتر در زبان عربی (انیس و همکاران، ۱۳۸۶، ج ۲: ۲۰۸۳) اشاره کرده که معادل مناسبی است.

۲-۳. فرهنگ مادی (مصنوعات)^۲

از نظر نیومارک، فرهنگ مادی، مسائلی مانند مواد غذایی، پوشاک، مسکن، شهرها و وسایل نقلیه را در بر می‌گیرد.

۱-۲-۳. مواد غذایی

1. Ecology

2. Material Culture

دکان آشی سوت و کور بود و دیگی به بار نداشت. حالا دیگر فصل حلیم بود (آل احمد، ۱۳۷۱: ۳۱).

ترجمه: کان المسمط صامتاً یصفر و أوعيته فارغة، فهذا أوان البلیلة علی أیه حال (علوب، ۱۹۹۳: ۱۱۶). مترجم در ترجمه دکان آشی از واژه المسمط؛ به معنای «جایی که در آن مو یا پرها را در آب جوش می کنند. فروشگاه کله و پاچه و سیرابی و غیره» (انیس و همکاران، ۱۳۹۶، ج ۱: ۹۶۰) نوشته که این ترجمه اشتباه است. برای ترجمه (مطعم الأحساء) پیشنهاد می شود. مترجم می تواند برای ترجمه مواد غذایی علاوه بر استفاده از فرهنگ لغات، به مطالعه درباره غذاهای فرهنگ متن مبدأ در متون غیر از فرهنگ لغات بپردازد تا معادل مناسبی برای فرهنگ متن مقصد ارائه بدهد. نیومارک در این زمینه، مطالعه لیست غذا، کتاب های آشپزی، راهنمای تهیه غذا، بروشورهای توریستی و مجلات را پیشنهاد می کند (ر.ک: نیومارک، ۱۳۹۰: ۱۲۴). مترجم برای ترجمه «حلیم» در زبان عربی، معادل مناسبی یافته است.

و روی یک تکه نان یک قاشق فسنجان خالی ریخت که من بلعیدم و بلند شدیم (آل احمد، ۱۳۷۱: ۳۲).

ترجمه: ونثر لي ملعقة من اللحم علی كسرة خبز فابتلعها وهضنا (علوب، ۱۹۹۳: ۱۱۷). نویسنده با نوشتن واژه (فسنجان) نوع غذا را مشخص کرده است؛ اما مترجم واژه (اللحم) به معنای گوشت را نوشته که معادلی اشتباه را به کار برده که برای رساندن معنی کلام کافی نیست. برای ترجمه، فرایند تلفیقی یعنی انتقال سپس توضیح در پاورقی درباره این غذا مثل مواد تشکیل دهنده آن، پیشنهاد می شود.

۳-۲-۲. پوشاک

پارسال توی همین تیمچه جلوی روی مردم یک پاسبان یخه عمومیم را گرفت که چرا کلاه لبه دار سرنگذاشته و تا عبایش را پاره نکرد دست ازو برنداشت (آل احمد، ۱۳۷۱: ۳۲).

ترجمه: في العام الماضي وفي نفس هذه السوق أمسك شرطي بخناق عمي لأنه لم يكن يضع البارية علی رأسه، ولم يتركه حتى تمزقت عباءته (علوب، ۱۹۹۳: ۱۱۷ و ۱۱۸).

مترجم واژه ابدال شده (یخه) در متن مبدأ را که همان (یقه) است را به خوبی تشخیص داده و ترجمه درستی ارائه نموده است. در واقع «گاهی طبق قواعد زبان شناسی پاره ای از حروف و واج ها به خصوص آن ها که مخرج و واجگاهشان مجاور و نزدیک یکدیگر است به هم بدل می شوند. این عمل

را «ابدال» یا «تبدیل» می‌گویند» (فرشیدورد، ۱۳۸۲: ۵۷۲) که از ویژگی‌های زبان عامیانه است؛ اما وی در ترجمه کلاه لبه‌دار (الباریة) را به کار برده است. این واژه (البیریة) است که معنی «قلنسوة أو قبة مستديرة لینة تُرتدى عادة بتشکیل زاوية من جانب واحد، نوع من القُبَعات» (مختار عمر و همکاران، ۲۰۰۸، ج ۱: ۲۶۹) کلاه لبه‌دار یا همان کلاه پهلوی را می‌رساند و واژه (الباریة) اشتباه است.

سرش را با یک چارقد قرمز بسته بود (آل‌احمد، ۱۳۷۱: ۳۵).

ترجمه: کانت تلف رأسها بطرحة حمراء داكنة (علوب، ۱۹۹۳: ۱۲۱).

مترجم در این نمونه، چارقد را طرحة به معنی «طیلسان، عبا، ردا. اخیراً به دستمالی که روی سر و کتف‌ها می‌اندازند گفته می‌شود» (انیس و همکاران، ۱۳۸۶، ج ۲: ۱۱۷۶) ترجمه کرده که معادل مناسبی محسوب می‌شود.

۳-۲-۳. مسکن و شهرها

رفتم توی درگاه و پاکت را دراز کردم (آل‌احمد، ۱۳۷۱: ۲۷).

ترجمه: دخلت الردهة ماداً له یدی بالرسالة (علوب، ۱۹۹۳: ۱۱۱).

درگاه به معنی «آستانه در، آستان، حضرت. دروازه، باب. پیشگاه خانه، بزرگان. بارگاه، ایوان سلطنتی، کاخ شاهی» (معین، ۱۳۸۶، ج ۱: ۶۷۰) و الردهة در عبارت ترجمه شده به معنی «بزرگترین خانه که از آن بزرگ‌تر نیست. سالن، تالار، هال، دالان، راهرو و غیره» (انیس و همکاران، ۱۳۸۶، ج ۱: ۴۹۵) است که این ترجمه برای درگاه اشتباه است. برای ترجمه «بلاط، قصر الملک، باب، بوابه، عتبة، حضرة، مکان الاستقبال عند كبار القوم، مسند، أي مکان تقام فيه عبادة» (الدسوقي شتا، ۱۹۹۲، ج ۱: ۱۱۶۴) پیشنهاد می‌شود.

چلوپی هیچ وقت اشتهای مرا تیز نمی‌کرد (آل‌احمد، ۱۳۷۱: ۳۱).

ترجمه: لم تكن محلات الشواء تثير شهيتي ابداً (علوب، ۱۹۹۳: ۱۱۶).

چلوپی «چلوپزخانه» (انوری، ۱۳۸۲، ج ۳: ۲۳۷۶) یعنی محلی که در آن چلو پخته می‌شود و چلو «غذایی که از برنج با روغن یا کره پزند و با خورش خورند» (معین، ۱۳۸۶، ج ۱: ۵۶۸) است. مترجم در عبارت عربی برای ترجمه چلوپی (محلات الشواء) را به کار برده که الشواء به معنی «طعام عرض للنار فنضج فصار مشوياً صالحاً للأكل» (مختار عمر و همکاران، ۲۰۰۸، ج ۲: ۱۲۵۲) است که این ترجمه صحیح نیست؛ زیرا الشواء اشاره به غذاهای بریان شده و کباب شده دارد نه برنج و خورش پخته شده که منظور متن

اصلی است. برای ترجمه در این عبارت «بائع الأرز المطبوخ، طبخ الارز» (الدسوقي شتا، ۱۹۹۲، ج ۱: ۹۲۹) پیشنهاد می شود.

مجموع نمونه های یافت شده بعد فرهنگ مادی در کل داستان جشن فرخنده با جای گذاری در نظریه نیومارک، ۱۹ نمونه است که در زمینه غذا ۵، پوشاک ۸ و مسکن و شهرها ۶ نمونه مشاهده می شود.

۳-۳. فرهنگ اجتماعی کار و فراغت^۱

در این زیرگروه می توان اسامی شغل ها و بازی های ملی را جای داد. «در این راستا به ندرت در ترجمه مشکل به وجود می آید؛ چون می توان این واژه ها را انتقال داد، یا آن که معادل تقریبی لفظ به لفظ دارند و یا حتی می توان از لحاظ کارکردی آن ها را توضیح داد» (نیومارک، ۱۳۹۰: ۱۲۶ و ۱۲۷). چایی را که بردم دیدم عمو آنجاست و رئیس کمپرسی هم هست و یک نفر دیگر. بازاری مانند (آل احمد، ۱۳۷۱: ۳۸).

ترجمه: حین عدت بالشای وجدت عمی معهما ومأمور القسم أيضاً ومعه شخص آخر، کالسوق (علوب، ۱۹۹۳: ۱۲۵).

در این عبارت بازاری مانند یعنی شخصی که به نظر می رسد شغلی در بازار داشته باشد و عبارت عربی در ترجمه به معنی (مانند بازار) است که ترجمه صحیحی برای واژه مشخص شده نیست. برای ترجمه این واژه می توان از معادل (کالسوقی) یا (کشخص يعمل فی السوق) استفاده کرد. و من یادم افتاد که وقتی کلاس اول بودم چقدر از سروکول همین توپ بالا رفته بودم وبا شیرهای روی دوشش بازی کرده بودم و لای چرخ هایش قایم باشک کرده بودیم (آل احمد، ۱۳۷۱: ۳۵). ترجمه: تذکرت أنني حين كنت بالصف الأول كم صعدت فوق هذا المدفع ولعبت بالأسود علی جنبیه، وكنا نلعب الاستغماية ونختبئ بين عجلاته (علوب، ۱۹۹۳: ۱۲۱).

الاستغماية «لعبة شعبية يلعبها الأطفال، حيث يضع أحدهم غمامة علی عینیه ويحاول إمساك باقي زملائه» (مختار عمر و همکاران، ۲۰۰۸، ج ۲: ۱۶۴۴) که معادل مترجم، اشتباه است و برای قایم باشک غمیضة «لعبة تغمض فيها عين الصبي فيختبئ رفاقه، ثم يفتحهما ويجري للبحث عنهم» (همان، ۱۶۴۳) پیشنهاد می شود.

در نمونه های یادشده، ابتدا مترجم باید اطلاعاتی درباره معنی (بازاری مانند) و بازی (قایم باشک) و روش این بازی بداند تا بتواند معادل مناسبی برای هر واژه بیابد.

۳-۴. نهادها، آداب و رسوم، فعالیت‌ها، جریانات، مفاهیم ۳-۴-۱. سیاسی و اداری و هنری که در این دو زمینه نمونه‌ای یافت نشد. ۳-۴-۲. مذهبی

در نمونه‌هایی که اشتراکات مذهبی بین دو زبان فارسی و عربی مشاهده شده مترجم واژه را ترجمه کرده است؛ اما در نمونه‌ای که آشنایی بیش‌تر مخاطب را می‌طلبد به فرایند تلفیقی یعنی انتقال در ترجمه سپس توضیح در پاورقی پرداخته است که مترجم از روش‌های مناسبی برای ترجمه در این زمینه استفاده کرده است.

ظهر که از مدرسه برگشتم بابام داشت سر حوض وضو می‌گرفت (آل‌احمد، ۱۳۷۱: ۲۵).

ترجمه: حين عدت من المدرسة في الظهيرة كان أبي يتوضأ على حافة البركة (علوب، ۱۹۹۳: ۱۰۸).

در این نمونه معادل مناسبی برای واژه مذهبی متن اصلی نوشته است.

مطبخ پر بود از دود و چشم‌های مادرم قرمز شده بود. مثل وقتی که از روضه برمی‌گشت (آل‌احمد،

۱۳۷۱: ۲۸).

ترجمه: كان المطبخ معبأ بالدخان وقد أحمرت عيناً أمي، كمهدي بما حين تعود من مجالس الروضة (علوب، ۱۹۹۳:

۱۱۳).

مترجم پس از انتقال واژه (الروضة) از زبان مبدأ به زبان مقصد به توضیح مجالس روضه در پاورقی

پرداخته است و آن را مجالس عزای شیعه برای اهل بیت (ع) معرفی کرده است. در واقع وی روش

تلفیقی را برای ترجمه انتخاب کرده است.

۳-۵. اشارات و حرکات حین سخن‌گفتن و عادات^۱

نیومارک در این باره می‌نویسد: «در (حرکت - گفتاری) و عادات، میان توصیف و کارکرد تفاوت

وجود دارد هر جا که ضرورت داشته باشد، می‌توان برای موارد نامفهوم از این تفاوت استفاده کرد»

(نیومارک، ۱۳۹۰: ۱۳۳).

رگ‌های گردن بابام از طناب هم کلفت‌تر شده بود. جای ماندن نبود (آل‌احمد، ۱۳۷۱: ۳۰).

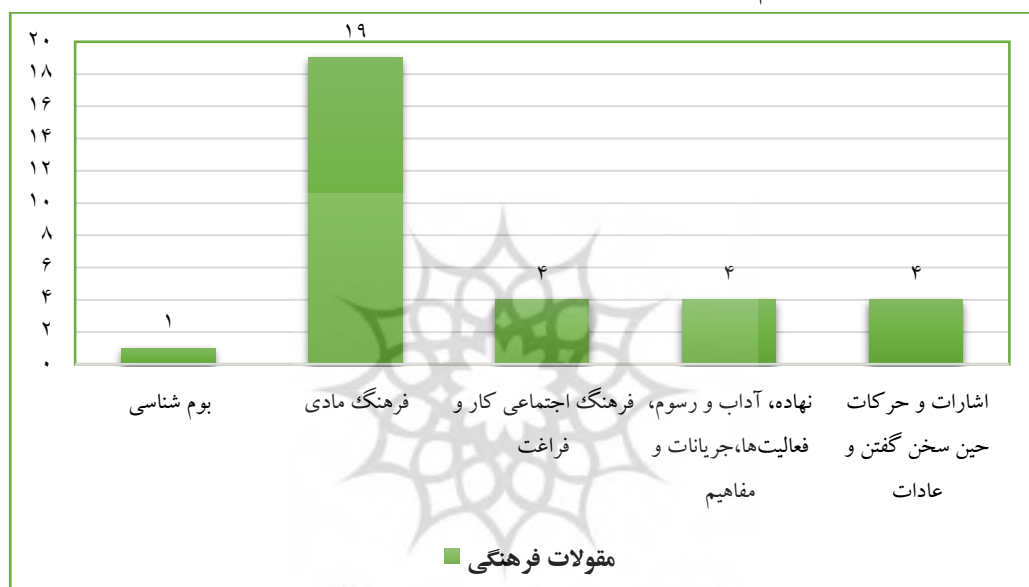
ترجمه: انتخفت أوداج أبي وغدت أغلظ من الحبال، لم يكن ثمة معنى للبقاء بالبيت (علوب، ۱۹۹۳: ۱۱۵).

سرو گوشی توی کوچه آب می‌داد (آل‌احمد، ۱۳۷۱: ۳۵).

ترجمه: كانت تتسقط أخبار الحارة (علوب، ۱۹۹۳: ۱۲۱).

سر و گوش آب دادن مجاز « از راه استراق سمع خبردار شدن از مطلبی؛ از این سو آن سو خبر گرفتن» (انوری، ۱۳۸۲، ج ۵: ۴۰۹۴) و تسقط الخبر ونحوه به معنای «خبر و امثال آن را اندک اندک به دست آورد» (انیس و همکاران، ۱۳۸۶، ج ۱: ۹۳۴) و در معجم اللغة العربية المعاصرة (مختار عمر و همکاران، ۲۰۰۸، ج ۱: ۱۰۷۸) معنای انتظار و رصد به معنای مزبور افزوده شده است که معادل مناسبی نوشته شده است.

در این دو عبارت مترجم، معادل فرهنگی را برای ترجمه برگزیده است.

شکل ۱. نمودار. مجموع مقولات فرهنگی در کل داستان جشن فرخنده (منبع: یافته‌های تحقیق)

مجموع مقولات فرهنگی در کل داستان جشن فرخنده ۳۲ نمونه است که در نمودار نمایش داده شده است.

جدول ۱. تعداد راهکارهای ترجمه‌ای نیومارک در کل داستان جشن فرخنده (منبع: یافته‌های پژوهش)

تعداد کل	اشارات، حرکات، حین سخن گفتن و عادات	نهادها، آداب و رسوم، فعالیت‌ها، جریانات، مفاهیم	فرهنگ اجتماعی کار و فراغت	فرهنگ مادی	بوم شناسی	راهکارهای ترجمه
۱۵	۴	۱	۱	۹	-	معادل فرهنگی
۴	-	۲	-	۲	-	معادل کارکردی
۱	-	-	۱	-	-	جبران

۱	-	۱	-	-	-	روش تلفیقی
---	---	---	---	---	---	---------------

از هجده راهکار پیشنهادی نیومارک برای ترجمه مقولات فرهنگی در کل داستان، راهکارهای معادل فرهنگی با ۱۵، معادل کارکردی ۴ نمونه و روش جبران و تلفیقی، هر کدام تنها با یک نمونه در ترجمه عبدالوهاب محمود علوب از داستان جشن فرخنده نوشته جلال آل احمد قابل بررسی است. نکته قابل ذکر این است که نمی‌توان از معادل‌یابی اشتباه ۱۱ نمونه در ترجمه بعضی عناصر فرهنگی چشم پوشید.

۴. نتیجه‌گیری

ترجمه آثار جلال آل احمد به دلیل وجود واژه‌های عامیانه و فرهنگ بومی و همچنین اشاره‌های وی به اوضاع اجتماعی، سیاسی و فرهنگی آن دوران دشواری‌های فراوانی برای مترجم دارد. یافته‌های این پژوهش با توجه به نمونه‌های یافت شده از ترجمه عربی عبدالوهاب محمود علوب از داستان کوتاه «جشن فرخنده» و تطبیق آن با بخش‌هایی از نظریه نیومارک به این شرح است:

از راهکارهای پیشنهادی نیومارک در ترجمه مقولات فرهنگی، معادل فرهنگی از بسامد بالایی در این ترجمه برخوردار است و از مقولات فرهنگی که توسط نیومارک معرفی شده، مقولات مادی (مواد غذایی، پوشاک، مسکن و شهرها) بیش‌ترین نمونه را در ترجمه یاد شده دارند.

نکته قابل ذکر این است که بعضی اصطلاحات و واژه‌های فرهنگی آثار آل احمد در گفتار محاوره‌ای عصر حاضر نیز کاربرد دارد و نمی‌توان از مشکلات ترجمه تنها به دلیل تغییر دوران چشم‌پوشی نمود؛ زیرا مترجم می‌توانست با معادل‌یابی بهتر و همچنین به کارگیری روش تلفیقی در ترجمه بعضی مقولات فرهنگی به جای نوشتن معادل‌های نادرست، ترجمه‌ای موفق‌تر ارائه دهد. با نوشتن اضافات و توضیحات یا مقدمه و موخره کوتاه درباره هر داستان و وقایع اجتماعی و فرهنگی آن، می‌توان بسیاری از مشکلات ترجمه این نوع متون را برطرف کرد.

منابع

- انوری، حسن (۱۳۸۲)، فرهنگ بزرگ سخن، چ ۲، جلد ۳ و ۵، تهران: سخن.
- انوری، حسن؛ احمدی گیوی، حسن (۱۳۹۰)، دستور زبان فارسی، جلد ۱ و ۲، ویرایش چهارم، تهران: فاطمی.
- انیس، ابراهیم؛ منتصر، عبدالحلیم و الصوالحی، عطیه و خلف احمد، محمد (۱۳۸۶)، فرهنگ المعجم الوسیط (عربی

فارسی)، مترجم: محمد بندریگی، ج ۱ و ۲. تهران: اسلامی.

اسماعیلی، سجاد و علی اصغر شهبازی (۱۴۰۱)، بررسی ترجمه عناصر فرهنگی داستان مدیر مدرسه با تکیه بر نظریه نیومارک، *مجله کاوش‌نامه ادبیات تطبیقی*، دانشگاه رازی کرمانشاه، دوره سیزدهم، شماره ۳، پیاپی ۵۱.

<https://doi.org/10.22126/jccl.2022.8001.2402>

آل‌احمد، جلال (۱۳۴۳)، *یک چاه و دو چاله و مثلاً شرح احوالات*، ج ۱، تهران: رواق.

آل‌احمد، جلال (۱۳۷۱)، *پنج‌داستان*، ج ۱، تهران: فردوس.

حیدری، زهره؛ مرتضی قائمی و صدیقه زودرنج (۱۳۹۷)، *برابرهادهای عنصر فرهنگی پوشاک در قرآن کریم بر طبق نظریه نیومارک (مطالعه موردی: پنج ترجمه فارسی قرآن کریم: آیتی، بهرام‌پور، فولادوند، مجتبی و مکارم شیرازی، مجله مطالعات ترجمه قرآن و حدیث، دوره پنجم، شماره ۹، ۷۹-۱۰۶*.

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.24233757.1397.5.9.3.2>

الدسوقی شتا، ابراهیم (۱۹۹۲)، *المعجم الفارسی الکبیر، المجلد الاول و الثاني، القاهرة: مكتبة مدبولی*.

ریعی، مرضیه، آل‌بویه لنگرودی، عبدالعلی و پاشازانوس، احمد (۱۳۹۸)، *معادل‌یابی مقوله‌های فولکلور ایرانی: بررسی موردی ترجمه عربی نون و القلم جلال‌آل‌احمد، مجله پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، دوره ۹، شماره ۲۰، ۵۸-۳۱*.

<https://doi.org/10.22054/rctall.2019.35084.1337>

رحیمی خویگانی، محمد (۱۳۹۶). *ترجمه عربی مقوله‌های فرهنگی داستان فارسی شکر است از محمدعلی جمال‌زاده براساس نظریه نیومارک، مجله پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، دوره هفتم، شماره هفده، ۱۷-*

<https://doi.org/10.22054/rctall.2017.8330>

رحیمی خویگانی، محمد (۱۳۹۸)، *بررسی ترجمه کهن خطبه شقشقیه - تصحیح عزیرالله جوینی - از منظر الگوی نقد ترجمه نیومارک (۱۹۸۸). مجله مطالعات ترجمه قرآن و حدیث، دوره ۶، شماره ۱۲، ۸۹-*

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.24233757.1398.6.12.2.4>

رسولی، حجت؛ رسول‌پور، علیرضا (۱۳۹۰)، *بررسی و نقد ترجمه عربی داستان‌های کوتاه جلال‌آل‌احمد (نمونه موردی «پستچی» و «گلدان چینی»)، مجله پژوهش‌نامه نقد ادب عربی، شماره ۲، (۶۰/۶)، ۵۴-۳۱*.

روشنفکر، کبری؛ نظری منظم، هادی و حیدری، احمد (۱۳۹۲)، *چالش‌های ترجمه‌پذیری عناصر فرهنگی در رمان «اللس و الکلاب» نجیب محفوظ؛ مقایسه دو ترجمه با تکیه بر چارچوب نظری نیومارک، پژوهش‌های*

ترجمه در زبان و ادبیات عربی، دوره سوم، شماره ۸، ۲۴-۱۳.

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.22519017.1392.3.8.1.2>

شیخ‌رضایی، حسین (۱۳۸۱)، *نقد و تحلیل و گزیده داستان‌های جلال‌آل‌احمد*، ج ۱، تهران: روزگار.

عبدالوهاب محمود، علوب (۱۹۹۳). *القصة القصيرة والحكاية في الادب الفارسي، دراسة ونماذج، القاهرة: الهيئة العامة المصرية*.

عزیزخانی، فاطمه (۱۳۹۷)، *بررسی چالش‌های ترجمه عناصر فرهنگی در ترجمه رمان زقاق المدق اثر نجیب محفوظ*

- بر اساس نظریه نیومارک، زبان و ادبیات عربی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی.
 فرشیدوررد، خسرو (۱۳۸۲)، دستور مفصل امروز (بر پایه زبان‌شناسی جدید)، تهران: سخن.
 قربانی مادوانی، زهره (۱۳۹۸)، بررسی ترجمه ماحده عنانی از «نون و القلم» جلال آل‌احمد بر اساس نظریه تعادل اصطلاحی بیکر، پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، سال نهم، شماره ۲۱، ۲۲۷-۲۰۳.
<https://doi.org/10.22054/rctall.2020.44166.1397>
 مختار عمر، احمد و همکاران (۲۰۰۸)، معجم اللغة العربية المعاصرة، ط ۱، القاهرة: عالم الكتب.
 معین، محمد (۱۳۸۶)، فرهنگ معین، جلد ۱ و ۲، چ ۴، ادنا.
 مکاریک، ایرناریما (۱۳۸۵)، دانش‌نامه نظریه‌های ادبی معاصر، مترجم: مهران مهاجر و محمد نبوی، تهران: آگه.
 میرعابدینی، حسن (۱۳۷۷)، صد سال داستان نویسی ایران، جلد ۱ و ۲، چ ۱، تهران: چشمه.
 نقابی، عفت؛ تاج‌فیروزه، فاطمه (۱۳۹۷)، بررسی مؤلفه‌های زبان عامیانه در داستان‌های جلال آل‌احمد. دو فصلنامه زبان و ادبیات فارسی، سال ۲۶، شماره ۸۴، ۲۶۹-۲۴۳.
 نیومارک، پیتر (۱۳۹۰)، دوره آموزش فنون ترجمه، مترجم: منصور فهیم و سعید سبزیان مرادآبادی، چ ۳، تهران: رهنما.

References

- Al-e Ahmad, J. (1964). *One well, Two Holes, and a Description of the Situation, as an Example*. 1st Edition. Tehran: Ravagh Publications. (In Persian).
 Al-e Ahmad, J. (1992). *Five stories*. First edition. Tehran: Ferdows Publications. (In Persian).
 Aloob, A. M. (1993). *The short story and the tale in Persian literature, study and samples*. Cairo: General Egyptian Book Organization. (In Arabic).
 Anis, I. Montaser, A.H. ALsvalahi and A. and KHalafahmad.M. (2003). *Al wasit dictionary*. Translated by; Mohamad Bandar Rigi. Vol 1&2. Tehran: Islami publications. (In Persian).
 Anvari, H. (2002). *Sokhan Great Dictionary*. 1st Edition. Tehran: Sokhan Publications. (In Persian).
 Anvari, H. Givi. A. H. (2011). *Persian Language Grammer*. 4th Edition. Tehran: Fatemi Publications. (In Persian).
 Azarnoosh, A. (2017). *Contemporary Arabic - Persian Ditionary*. 18th Edition. Tehran: Ney Publications. (In Persian).
 Al-Dasuqi SHeta, E. (1992). *Al- Mo'jam Al-farsi Al-kabir*. Vol I and II. Al-Qahira: Madboli. (In Arabic).
 Deh bozorgi, GH. H. (2008). *Contemporary Iranian literature with a Selection of poems and Stories*. Third edition. Zavar Publications. (In Persian).
 Azizkhani, F. (2018). *Challenges of translation cultural Elements of translating the Novel "Midaq Alley" by Nagib Mahfouz. A study Based on Nemark's Theory*. Arabic Language and Literature. Imam Khomeini University Faculty of Humanities. (In Persian).

- Ghorbanimadavani, Z. (2019). Examining Majedeh Anani's Translation of Jalal Al-Ahmad's "Nun and Al-Qalam" Based on Baker's Idiomatic *Equivalence Theory*. *translation Reserarches in The Arabic language and literature*. 9(21). 203-228. (In Persian).
- Ismaili, Sajjad and Ali-Asghar Shahbazi (2022), Investigating the Arabic translation of cultural elements in the story modir-e madrese based on Newmark's Theory. 3(51). 1-24. (In Persian).
- Heidari, Z. Ghaemi, M and Zoudranj, S. (2018). The equivalent of the cultural element of clothing in the Holy Quran based on nemark's theory (A case study of five Persian translations of Holy Quran: Ayati, Bahrampour, Fouladvand, Mojtavavi, and Makarem Shhrazi). *Quran Hadith Translation studies*. 5(9). 79-109. (In Persian).
- Makaryk, I. R. (2006). *Encyclopedia of Contemporary Literary Theory*. Translated by; Mohajer, M and Nabavi, M. Tehran: Agah Publications. (In Persian).
- Mirabedini, H. (1998). *One Hundred Years Story Telling in Iran*. 1st Edition. Tehran: Cheshmeh Publications. (In Persian).
- Mokhtar Omar, A. (2008). *Contemporary Arabic Dictionary*. 1st Edition. Cairo: Alam Al-Kotob. (In Arabic)
- Mo'in, M. (2007). *Mo'in Dictionary*. Forth edition. Vol I and II. Adena. (In Persian).
- Neghabi, E. Tajfiroozeh. F. (2018). Study of the Components of slang in the stories of Jalal Al-e Ahmad. *Half-yearly Persian language and Literature*. 26(84). 243-269. (In Persian).
- Newmark, P. (2011). *A Textbook of Translation, Training Course*. Translation: Mansour Fahim and Saeed Sabzian. Third edition. Tehran: Rahnama Publications. (In Persian)
- Rabiei, M. Alebooye Langerodi, and Pashazanos. A. (2019). Finding Equivalences for Iranian Folklore Categories: A Case study of the Arabic Translation of the "Noon Val-galam" by Jalal Al-Ahmad. *Translation Reserarches in Arabic language and Literature*. 9(20). 31-58. (In Persian).
- Rahimi Khoigani, M. (2017). Arabic Translation of Cultural Categories in Mohammad Ali Jamalzadeh's story: "Persian is Sugar ". *Translation Reserarches in Arabic Language and Literature*. 7(17). 125-148. (In Persian).
- Rahimi KHOigani, M. (2020). A Study of the Ancient Translation of the Shaqshaqiyya Sermon - Edited by Azizullah Jovini - From the perspective of Newmark translation critique model. *Translation Studies of Quran and Hadith*. 6(12). 61-98. (In Persian).
- Rasooli, H. Rasoolpur. A. R. (2011). Review and Critique of the Arabic Translation of Jalal Al-e Ahmad short stories. Cas Study of a postman and a Porcelain vase. *Jurnal of Arabic Literature Criticism*. 6(60). 31-54. (In Persian).
- Roshanfekar, K. Nazari monazam, H. and Heydari, A. (2013). The Challenges of Translating Cultural Elements in the Novel "Thief and the Dogs" Nagib Mahfouz: comparison of two translation, with Emphasis on Nemark Theoretical Framework. *Translation Studies in Arabic Language and Literature*. 3(8). 13-24. (In Persian).
- Sheykhrezai, H. (2002). *Review, analysis and excerpt of stories*. 1st Edition. Roozegar. (In Persian).

دراسة العناصر الثقافية في الترجمة العربية للقصة القصيرة حفل فرخنده من «جلال آل احمد» في إطار نظرية نيومارك

زهرا هادوي خليل آباد^١ | علي بشيري^٢

١. الطالبة، في قسم اللغة العربية و آدابها، كلية الأدب واللغات الأجنبية، جامعة كاشان، أصفهان، إيران، العنوان الإلكتروني: zhadvi197@gmail.com

٢. الكاتب للمسؤول، أستاذ مساعد في قسم اللغة العربية و آدابها، كلية الأدب واللغات الأجنبية، جامعة كاشان، أصفهان، إيران، العنوان الإلكتروني:

A.Bashiri@kashanu.ac.ir

الملخص

معلومات المقال

تتطلب ترجمة النصوص التي فيها مفردات ومصطلحات عامة و قضايا ثقافية، واجتماعية وما إلى ذلك، ثقافة المترجم و وعيه الكبيرين؛ إذ إن ترجمة هذه النصوص تواجه تحديات. من خلال نقد مثل هذه الترجمات، يمكن حل بعض مشاكل ترجمة هذه النصوص. هذا المقال، يعالج الترجمة العربية للقصة القصيرة «حفل فرخنده» من مجموعة «خمس قصص» من «جلال آل احمد» بمنهج وصفي- تحليلي في إطار نظرية نيومارك. هناك ١٨ طرق يقترحها نيومارك لترجمة العناصر الثقافية، نجد للمرادف الثقافي أكبر معدل التكرار بين هذه الطرق ومن الفئات الثقافية في النظرية المذكورة، أكثر الأمثلة للثقافة المادية في هذه الترجمة. اقترح هذا البحث في بعض الأحيان ترجمة في ضوء نظرية نيومارك عند وجود الأخطاء من قبل المترجم. تعرض نتائج البحث باستخدام الجدول و الرسم البياني.

نوع المقال: مقالة محكمة

الوصول: ١٤٤٥/٠٦/٢٢

التقيق والمراجعة: ١٤٤٥/٠٩/٢٨

القبول: ١٤٤٥/١٠/٠٨

الكلمات الدلالية:

القصة القصيرة،

جلال آل احمد،

نظرية نيومارك،

الفئات الثقافية،

جشن فرخنده.

الإحالة: هادوي خليل آباد، زهرا؛ بشيري، علي (١٤٤٦). دراسة العناصر الثقافية في الترجمة العربية للقصة القصيرة حفل فرخنده من «جلال آل احمد» في إطار نظرية نيومارك. بحوث

في الأدب المقارن، ١٥ (١)، ١٢٩-١٤٧.

© الكتاب.

النشر: جامعة رازي

DOI: 10.22126/jcl.2024.9941.2560